

Infoblad nr 3, 2010

HÄNT & TÄNKT

Det är en stor ära för mig att ha blivit vald till ordförande i Samfundet S:t Erik!

Samfundets hela historia har präglats av kamp för att värna Stockholm. När Bostadssociala utredningen lade fram sitt saneringsbetänkande 1947 föreslog de på fullt allvar att Stockholms innerstad skulle rivas. I princip allt som var byggt före 1931 års byggnadsstadga, när de ledande modernistiska stadsplanepinciperna skrevs in i den, skulle bort. Den behårda hållningen mötte som väl var motstånd, även från Stadshuset. Av det gamla Klara återstår inte särskilt mycket, men resterande delar av innerstaden står kvar.

Stockholm befinner sig nu i en period vars tillväxt i omfattning liknar 60-talets. Samfundets vakande öga behövs i lika hög grad idag. Styrelsen i S:t Erik har de senaste åren fått lägga en stor del av sitt arbete på att avlämna remissvar till Stadshuset på storskaliga förändringar av Stockholms innerstad, Slussen, Västra City, Tors Torn för att nämna några. Det är ett förtjänstfullt arbete, som väckt respekt.

Styrelsen har beslutat att samfundet ska ta ett steg till genom att utveckla en seminarieverksamhet kring stadsbyggnadsfrågorna, där medlemmarna ges en chans att delta aktivt. Därigenom kommer Samfundet att kunna agera mera proaktivt, genom att självt ta initiativ. Min ambition är att Samfundet S:t Erik ska bli en mötesplats för forskare och praktiker, arkitekter och historiker tillsammans med alla som älskar Stockholm.

I seminarieverksamheten kommer vi givetvis att ta upp de pågående förändringarna i Stockholms innerstad på olika sätt, som Slussen, stadens silhuett och mötena med vattnet. Men vi kommer att behandla frågor som berör hela Stockholm och hela regionen. Det är inte innerstaden som behöver ett förvandlingstryck. Den präglas av en enastående skönhet, som gjort Stockholm känt över hela världen. Dess skönhet behöver istället värnas.

Stockholms enskilt största fråga är segregationen som skärpts över tid alltsedan 1970-talet. I seminarieverksamheten kommer vi bl.a. att ta upp frågan om stadsplaneringens ansvar för den. Byggnadsordningen är ett annat självklart ämne. Vi är glada över att Stadshuset beslutat att aktualisera den som ett tema i översiktsplanens

KALENDARIUM

SEPTEMBER

Tors 2, 1:a anmälan fr kl 10:00

Ons 8, vandring Koloniträdgårdar kl 17:30

Tors 16, vandring i Hjorthagen kl 17:30

Tis 21, vandring Järvafältet, kl 17:00

OKTOBER

Ons 6, visning Konserthuset kl 16:30

Tis 12- Fre 15, BOKREA

Tis 19, visning Konserthuset kl 16:30

Tors 28, föredrag Ljuskultur i Stockholm 17:30

NOVEMBER

Ons 3, föredrag Stockholm från sjösidan 17:00

Tors 11, föredrag 1700-talets byggnadsordning 17:30

Tis 23, Höstmöte kl 19:00

MEDDELANDE FRÅN KANSLIET.

Vill Du få information som vi tror att Du kan vara intresserad av utöver det som står i medlemsbladet. Skicka oss Din e-postadress. Glöm inte meddela oss när Du byter den.

Titta gärna in på hemsidan lite då och då; medlemsbladet och ny information läggs ut på den.

Telefontider: tisdag-torsdag 10-15. E-post svarar vi på så snart vi har möjlighet.

fördjupning tillsammans med idéerna om en arkitekturpolitik.

Tanken är att seminarieverksamheten kring stadsbyggnadsfrågorna ska bli en lika självklar del av S:t Eriks arbete som de historiska programmen redan är.

Välkommen till höstens verksamhet!

Monica Andersson
Ordförande i Samfundet S:t Erik

RAPPORT FRÅN ÅRSMÖTET

Samfundet S:t Eriks årsmöte avhölls tisdagen den 27 april i Börshuset, Gamla Stan.

Årsmötet beslutade att godkänna årsredovisningen och den ekonomiska redogörelsen för 2009 samt att ge styrelsen ansvarsfrihet för verksamhetsåret.

Efter årsmötet har samfundets styrelse fått följande sammansättning:

Ordförande: fil dr **Monica Andersson**, nyval om två år.

Ledamöter: advokat **Per Björkman**, nyval
fd ekonomidirektör **Folke Dellström** - skattmästare,
fd överläkare **Fredrik von Feilitzen**, omval
verkställande direktör **Jan Larsén**,

professor **Johan Mårtelius**, vice ordförande

arkitekt **Laila Reppen**, nyval, sekreterare

Suppleanter: landskapsarkitekt **Jonas Berglund**,

arkitekt **Susanne Ingo** omval,

professor i Stockholmshistoria **Sven Lilja**, nyval och
antikvarie **Suzanne Lindhagen**.

Till revisorer för en tid av ett år omvaldes aukt revisor Bodil Björk och civilekonom Roland Valtersson. Till revisorssuppleanter omvaldes auktor revisor Christina Lundin och nyvaldes byggnadsantikvarie Stephan Fickler.

Till valbredning för en tid om ett år omvaldes antikvarie Kerstin Mandén Örn (ordförande), stadsarkitekt Per Kallstenius samt nyvaldes direktör Hans von Schreeb.

Årsmötet beslutade att medlemsavgifterna för år 2011 skall vara oförändrade 225 kronor för huvudmedlemskap resp enskilt medlemskap, 100 kronor för familjemedlemskap samt 5 000 kronor för ständigt medlemskap.

Samfundet S:t Eriks belöningsplakett och pris 2010

om 50 000 kr tilldelades fil dr, journalist och arkitekturhistoriker **Eva Eriksson**. Motiveringen löd:
"för att hon generöst delar med sig av sitt djupa konst- och arkitekturhistoriska kunnande till nytta för utvecklingen av Stockholm. Hon har alltid visat en lyhördhet för kreativ förnyelse. Hennes analyser och hennes djupa insikter i historiska perspektiv och kvaliteter bottnar i ett rikligt arkitekturhistoriskt författarskap kring det moderna Sveriges framväxt och utveckling. Hon har bakom sig en omfattande arkitekturkritisk verksamhet, som redaktör för tidskriften Arkitektur på 1970-talet och därefter sakkunnig på först Dagens Nyheter och nu senare Svenska Dagbladet.

Stiftelsen Höjerings Bokförlag för Stockholmiernas stipendium om 30 000 kr utdelades till universitetslektor i historiedidaktik Anders Sjöbrandt för arbetet med avhandlingen *"Att riva eller inte riva mer. Fyra berättelser om omdaning av Stockholm under 1950- och 1960-talen"*.

Stockholmiapriset, för bästa masteruppsats under 2009 om 15 000 kr tilldelades **Cara Sumner** för uppsatsen *"Don't bite my style. Authenticity, individuality and the paradoxes of Stockholm's hip-hop culture"*, Socialantropologi, Stockholms universitet.

Gunta Amola tilldelades hedersomnämning för uppsatsen *"Contribution of waterborne public transport to sustainable waterfronts. Case studies of Hammarby sjöstad (Stockholm) and Hafen City (Hamburg)"*, Samhällsplanering och miljö, Kungliga tekniska högskolan.

Andreas Ahlstrom tilldelades hedersomnämning för uppsatsen *"Maktutövning vid planering av stora projekt. Om spelet bakom Förbifart Stockholm"*, Kulturgeografi, Stockholms universitet.

1:e intendent vid Armémuseet **Thomas Roth** avslutade kvällen med att berätta om *"Fredrik Blom - Karl Johans arkitekt"*.

SANKT ERIKS ÅRSBOK 2010 - HÖGA HUS

Rapport från redaktör Ulf Sörenson

1927 hade Fritz Langs långfilm Metropolis premiär i Berlin: framtidens stad på 2000-talet målas upp helt dominerad av skyskrapor. 1927 fick också sekreteraren i Skönhetsrådet, Martin Olsson, en skrift sig tillsänd med en omslagsbild på en skyskrapa vid Nybroplan, berättar **Martin Rörby** i essän *De höga husen som dröm och fiktion*. Ingenjören Thor Thörnblad hade tryckt upp hundra exemplar av sin publikation och delade ut den till personer med inflytande över stadens planering.

Höga hus är en av de hetaste Stockholmsfrågorna idag, och Sankt Eriks årsbok 2010 ägnar sig åt att belysa dem från många håll. De senaste åren har höghusbyggandet tagit fart både med nya projekt och med en lång rad påbyggningar av äldre hus. Andra frågor om stadens form och funktion följer med de höga husen, som tätheten och balansen mellan stadens inre och yttre stadsdelar. Inte heller Slussenfrågan går fri från höghusproblematik.

I vårt klimat sänder höga hus långa slagskuggor och marken runtomkring dem blir extra blåsig, skriver **Kerstin Westerlund Bjurström**. Den anonyma och storskaliga bebyggelsen känns tillbakablickande och innerstaden har redan en tillräcklig täthet, framhåller hon i artikeln *Vägvalet*. **Marianne Råberg** presenterar Stockholms regelverk för husens höjd genom tiderna, flera texter diskuterar höga hus i förorter som **Dan Hallemar** med *När Farsta var framtiden*. **Per Olgarsson** skriver om *Västra Citys moderna historia* och om hur respektfullt husens höjd trots allt rättade sig efter den äldre bebyggelsen i skapandet av Stockholms moderna city-del.

Johan Mårtelius har fått blick på takens krön. Såväl Skönhetsrådets avgående ordförande, **Hans Henrik Brummer**, som dess nytillträdde, **Anders Bodin**, medverkar också i boken. Kungstornen, den offentliga konsten i Stockholm, smak, stil och arkitekturmode är andra frågor som redaktionen blickar ut över från de höga husens horisont.

PS. Årsboken skickas hem till Dig i november.

KOLONITRÄDGÅRDARNAS HISTORIA

Koloniträdgårdar har funnits i över 100 år och Anna Lindhagen var i början av förra sekelskiftet drivande i koloniträdgårdsrörelsens framväxt i Sverige. Vi samlas vid Anna Lindhagens täppa, en liten trädgård på Söders höjder och vandrar genom Stockholms gröna historia.

Tillsammans med **Ingrid Dylén-Täckman**, antikvarie vid Stadsmuseet, promenerar vi sedan tillsammans vidare till Barnängens koloniträdgårdsområde – Stockholms innerstads äldsta bevarade koloniträdgårdsområde.

Tid: Onsdagen den 8 september kl 17:30-ca 19.00.

Plats: Samling vid Stigbergsgatan 33.

Kostnad: 120 kr per person. Betalas i förskott på pg 157057-1 efter bekräftelse från kansliet.

Anmälan: Tidigast torsdagen den 2/9 kl 10.00

RUNDVANDRING I HJORTHAGEN

Hjorthagen är Stockholms första industriförort. De första enkla husen byggdes 1898. Samhället var länge en typisk arbetarstadsdel kring Värtahamnen, Gasverket i Värtan och Värtans Elektricitetsverk. Vi tittar närmare på träskolan (1902), Hjorthagens kyrka (1909; säreget jugendkonstverk ritat av Carl Bergsten), kvarteret Skytten (1910), funkisstadsdelen Abessinien (1930-talet) och får även en överblick över Norra Djurgårdsstaden, där 5.000 lägenheter ska byggas de närmaste åren. I dag bor cirka 2.000 personer i Hjorthagen. Om några år ökar befolkningen med 20.000 nybyggare.

Ciceron för aftonen är f d gymnasieläraren **Mats Rehn** som är Hjorthagsbo sedan 1948.

Tid: Torsdagen den 16 september kl 17:30-ca 19.00.

Plats: Samling vid Folkskulturcentrum, Nimrodsgratan/Artemisgatan. T-bana: Ropsten, utgång: Hjorthagen, rulltrappan upp.

Kostnad: 120 kr per person. Betalas i förskott på pg 157057-1 efter bekräftelse från kansliet.

Anmälan: Tidigast torsdagen den 2/9 kl 10.00

JÄRVAFÄLTET

Järvafältet i nordvästra Stockholm består både av rik kulturbygd och historia samt Miljonprogrammets byggnationer. **Peter Lundevall**, planarkitekt på Stadsbyggnadskontoret, berättar om hur stadsdelen har växt fram, samt studerar hur nybyggnationer kommer att komplettera stadsmiljön i Miljonprogramsområdet. **Barbro Århem**, antikvarie på Stadsmuseet, visar var den nya begravningsplatsen kommer att ligga, var fornlämningarna finns och så går vi den nyinvigda kulturstigen över Järvafältet till Akalla där vår stads- och kulturvandring slutar.

Tid: Tisdagen den 21 september kl 17:00-ca 19.30.

Plats: Samling kl 16:45 utanför uppgången, Tenstaplan, T-bana Tensta (sitt långt fram i tunnelbanevagnen).

Kostnad: 80 kr per person. Betalas i förskott på pg 157057-1 efter bekräftelse från kansliet.

Anmälan: Tidigast torsdagen den 2/9 kl 10.00

OBS! Lång vandring, kläder efter väder för bästa upplevelse.

STOCKHOLMSLIV - OM LAMPOR OCH LJUSKULTUR I STADENS HISTORIA.

Med utgångspunkt från centrala platser och händelser i Stockholms belysningshistoria berättar etnologen och teknikhistorikern **Jan Garnert** om hur stadens ljus både begränsat stadslivet och gett det nya dimensioner. Belysning och livskvalitet hör intimt samman.

Jan Garnert forskar i projektet Ljusår vid Stockholms stadsmuseum.

Tid: Torsdagen den 28 oktober kl 17:30-ca 19.00.

Plats: Tessinsalen, Stadsmuseet.

Kostnad: 60 kr per person. Betalas i förskott på pg 157057-1 efter bekräftelse från kansliet.

Anmälan: Tidigast torsdagen den 2/9, kl 10.00

KONSTERHUSET

Vi kommer vid två tillfällen att besöka Konserthuset som invigdes 1926 och är en fantasifull skapelse av arkitekten Ivar Tengbom och hans medarbetare. Här finns textil, skulptur, måleri, glas, möbler och smide av nästan alla tidens kända konstnärer. Vi kommer att titta närmare på konsertsalar, trapphus och foajéer. Och prata lite om det som inte finns kvar. Vår ciceron är **Hedvig Schönbeck**, bygnadsantikvarie vid Stockholms stadsmuseet.

Tid: onsdagen 6 oktober kl 16:30-17:30 och tisdagen den 19 oktober kl 16:30-17:30. **Plats:** Samling vid biljettkontoret i Konserthuset. **Kostnad:** 70 kr per person. Betalas i förskott på pg 157057-1 efter bekräftelse från kansliet.

Anmälan: Tidigast torsdagen den 2/9, kl 10.00.

STOCKHOLMS STADSMUSEUM

Se höstens program, utställningar och vandringar på www.stadsmuseum.stockholm.se

Skeppsholmsdagen den 12 september 2010

Skepp och båtar, konst och kultur - Vaktparad, tipspromenad på Skepps- och Kastellholmarna, sjövärnsskårens musikkår, ångbåtstrafik och mycket mera. Aktiviteterna pågår mellan 11-17.

Läs mer på Skeppsholmsdagens egen hemsida:
www.skeppsholmsdagen.se

STOCKHOLMS MEDELTIDSMUSEUM

Barnverkstad kl 12-15 under helger börjar i september.

Stadsvandring i Birger jarls Stockholm den 7 september
Utgår från Medeltidsmuseet kl.13. Fököp i Stadsmuseets museibutik eller ticnet.

Höstlov 1-7 november: Lovaktiviteter för barn
www.medeltidsmuseet.stockholm.se

BOKREABOKREABOKREABOKREABOKREA

Kom och hjälp oss att tömma vårt boklager inför den nya årsbokens ankomst. Det kommer även att finnas titlar från numera nedlagda Höjerings bokförlag och lite annat smått och gott och billigt! Det är ju bokrea!

Öppettider:

Tisdag och onsdag 10:00-18:00

Torsdag och fredag 10:00-15:00

BYGGANDET I STOCKHOLM UNDER 1700-TALET

Vi går vidare i vår Stockholmska tidsresa och kliver in i 1700-talets Stockholm.

Elias Martins och Johan Sevenboms bilder av 1700-talets Stockholm visar en vacker stad med ljusa inte alltför höga hus och mycket grönt. Vad hände egentligen med staden under 1700-talet? Hur byggde man upp igen efter de stora stadsbränderna i Katarina, Klara och Maria? Vad styrde bebyggelsens utformning? Vilken makt hade stadsarkitekten Johan Eberhard Carlberg? Hur kan vi veta hur 1700-talets hus såg ut och hur mycket av 1700-talets stad finns kvar idag?

F stadsantikvarien Marianne Råberg berättar om stadens förändring och utveckling under 1700-talet.

Tid: Torsdagen den 11 november kl 17:30-ca 19.00.

Plats: Tessinsalen, Stockholms stadsmuseum

Kostnad: 60 kr per person. Betalas i förskott på pg 157057-1 efter bekräftelse från kansliet.

STOCKHOLM FRÅN SJÖSIDAN

Marinarkeologiska fynd och miljöer

Marcus Hjulhammar, marinarkeolog och till vardags intendent på Statens Maritima Museum, kommer att ge oss en historisk Stockholmsbild vi kanske inte alltid tänker på - den under ytan.

Stockholm har präglats av sitt vattenläge i över ett årtusende. Närheten till vattnet har påverkat strategier och försvar, handel, kommunikationer och resurs-utvinning. Alla dessa verksamheter har lämnat efter sig fysiska spår och ting. I presentationen får vi höra om den sammanställning av Stockholms marinarkeologiska material som nyligen gjorts.

Tid: Onsdagen den 3 november kl 17:00-ca 18.30.

Plats: Filmsalen i Medeltidsmuseet, Norrbro

Kostnad: 60 kr per person. Betalas i förskott på pg 157057-1 efter bekräftelse från kansliet.

Anmälan: Tidigast torsdagen den 2/9, kl 10.00

Samfundet S:t Erik är en ideell förening som stiftades 1901 för att värna om Stockholms historia, kultur- och skönhetsvärden. Gemensamt för samfundets närmare 2 200 medlemmar är det genuina intresset för Stockholm. Samfundet är vänförening till Stockholms stads- och medeltidsmuseum.

Post- och besöksadress:
Köpmangatan 5, nb
111 31 Stockholm
tel: 08-21 09 24 Fax: 08-21 90 97

Kansliets öppettider:
Tis-tors kl 10-15 (ring gärna först och se så att någon är på plats)
E-post: samfundet.st.erik@telia.com
Pg: 15 70 57-1 Bg: 820-1550

www.samfundetsterik.se